

УДК 378(075.8)

DOI 10.69842/prof2026.4.1

*Максим ІМЕРІДЗЕ, Олена ЄФРЕМОВА,
Олександра ГРИЩЕНКО, Ірина БУЖИНА,
Світлана ГРИЩЕНКО*

*Maksym IMERIDZE, Olena YEFREMOVA,
Alexandra HRYSHCHENKO, Iryna BUZHINA,
Svitlana HRYSHCHENKO*

**НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ,
ЩО РЕГУЛЮЮТЬ ЗДІЙСНЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ
В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

**REGULATORY DOCUMENTS GOVERNING
THE EDUCATIONAL PROCESS
AT HIGHER EDUCATION INSTITUTION**

У статті здійснено всебічний аналіз правових засад організації педагогічного процесу у закладах вищої освіти (ЗВО) України в умовах сучасних трансформацій та інтеграції до європейського освітнього простору. Розглянуто актуальність дослідження, яка визначається необхідністю узгодження національних правових норм із принципами Болонського процесу та потребою в чіткому балансуванні рівнів регулювання – від державного контролю до автономного управління університетів.

Особлива увага приділена питанням взаємодії державного замовлення, потреб ринку праці та збереження академічних свобод учасників освітнього процесу. Основною метою роботи визначено формулювання та систематизацію базових принципів, які сприяють підвищенню ефективності освітньої діяльності, а також поглиблений аналіз ієрархії нормативних документів – від Конституції України та галузевих законів до внутрішніх положень ЗВО, що регламентують права та обов'язки викладачів і здобувачів освіти.

У публікації підкреслюється, що основу правового регулювання освітньої сфери складають Закон України «Про освіту» і Закон України «Про вищу освіту», які визначають ключові принципи автономії закладів вищої освіти та академічної свободи. Автором доведено, що якість освітнього процесу забезпечується комплексною системою, що включає внутрішній моніторинг ЗВО, зовнішні оцінювання та контроль з боку Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти.

У статті також детально висвітлюються питання правового регулювання дистанційного навчання як перспективної форми організації освітнього процесу, яка має на меті застосування інформаційно-комунікаційних технологій та індивідуалізацію освітніх траєкторій. Обґрунтовано важливість відповідності матеріально-технічної бази ЗВО вимогам сучасності, що досягається через активізацію місцевого самоврядування та виконання міжнародних договорів.

Зроблено висновок, що успішність педагогічного процесу тісно пов'язана зі створенням безпечного освітнього середовища та здатністю закладів вищої освіти адаптувати освітні стандарти до регіональних і культурних особливостей за допомогою механізмів самоврядності.

Ключові слова: нормативно-правове регулювання, заклади освіти, заклад вищої освіти, освітній процес, законодавство про освіту.

This article offers an in-depth examination of the legal framework shaping the organization of the educational process within higher education institutions (HEIs) in Ukraine, focusing on current transformations and the nation's integration into the European Higher Education Area (EHEA). The study underscores its importance by addressing the necessity of harmonizing national legal standards with the principles of the Bologna Process while achieving an effective balance across different levels of regulation – from state oversight to the autonomous governance of universities.

Special emphasis is placed on exploring the dynamics between state funding, the demands of the labor market, and the safeguarding of academic freedoms for all participants in the educational process. The primary goal of this research is to identify and systematize foundational principles that enhance the efficiency of educational activities, alongside a comprehensive analysis of the regulatory framework hierarchy. This spans from the Constitution of Ukraine and sector-specific laws to internal university regulations that define the rights and responsibilities of faculty members and students alike.

The publication highlights that the legal foundation of the education sector in Ukraine is anchored in the Law of Ukraine «On Education» and the Law of Ukraine «On Higher Education». These legislative frameworks establish the core principles of institutional autonomy for higher education establishments and uphold academic freedom. The author underscores that the quality of education is maintained through a multilayered system comprising internal quality monitoring by institutions, external evaluations, and regulatory oversight conducted by the National Agency for Higher Education Quality Assurance.

Further, the article thoroughly explores the legal governance of distance learning, presenting it as a progressive model for organizing educational processes. This approach leverages information and communication technologies while promoting the customization of learning trajectories to individual needs. The necessity of modernizing the material and technical infrastructure of higher education institutions is also emphasized, supported by activating local self-governance mechanisms and leveraging international agreements.

In conclusion, the article asserts that the effectiveness of the pedagogical process depends significantly on fostering a safe and supportive learning environment. Additionally, it highlights the pivotal role of higher education institutions in adapting academic standards to align with regional and cultural specificities through robust self-governance frameworks.

Key words: *regulatory and legal framework, education institutions, higher education institution, educational process, education legislation.*

Постановка проблеми. Розвиток системи вищої освіти займає провідне місце у пріоритетах державної політики. Заклади вищої освіти відіграють ключову роль, користуючись особливим статусом та привертаючи увагу не лише з боку державних органів і широкої громадськості, але й з боку міжнародної спільноти. Саме через діяльність університетів і академій формується майбутній кадровий потенціал України. Хоча заклади вищої освіти отримали часткову автономію, їх функціонування потребує обов'язкового державного регулювання. Ефективна реалізація державного замовлення виступає вагомим інструментом забезпечення соціально-економічного розвитку країни.

Для регулювання цієї значущої сфери розроблено низку нормативно-правових актів, які визначають основні правові, організаційні та фінансові засади функціонування системи вищої освіти. Проте високий рівень реалізації таких норм залежить не лише від нагляду державних органів, але й від активного залучення громадськості до процесу контролю. У свою чергу, міжнародна спільнота – зокрема організації, до яких входять освітні

заклади, а також установи, відповідальні за регулювання освіти на наддержавному рівні – активно відстежує відповідність якості освіти стандартам чинного законодавства та загальносвітовим тенденціям.

В межах даного наукового дослідження основний акцент робиться на визначенні фундаментальних засад, які забезпечують ефективне здійснення педагогічного процесу в закладах вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень. Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про глибокий інтерес наукової спільноти до трансформації вищої школи, зокрема М. Денисенко та С. Бреус (2014) висвітлюють проблеми та перспективи розвитку вищої освіти в Україні. Соціокультурний аспект освіти як чинника розвитку особистості досліджує О. Линовицька (2012), тоді як Є. Ніколаєв та О. Длугопольський (2016) фокусуються на практичній реалізації профільного закону та ході освітньої реформи.

Питання державного регулювання та його значення для поступального розвитку галузі аналізують О. Кузьмін та М. Яструбський (2010), а Г. Чирва (2015) здійснює ґрунтовний огляд нормативно-правового унормування діяльності сучасних закладів вищої освіти. Дослідження Ю. Бриль (2016) присвячене специфіці підготовки фахівців у контексті реформування системи, водночас А. Кульчицька (2014) розглядає якість освіти через призму європейської та міжнародної інтеграції.

Юридичні аспекти адміністративних правовідносин у сфері освітніх послуг висвітлює І. Литвин (2016). Проблематику демократизації, стандартизації та збереження академічних свобод порушує О. Безбородько (2023), а технологічну складову освітнього процесу, зокрема використання хмарних технологій, досліджують М. Жалдак та В. Франчук (2014). Методологічний фундамент наукових досліджень у вищій школі систематизовано у працях за редакцією В. Луначека та Н. Ткачової (2020).

Методологія дослідження. Методологічна база дослідження ґрунтується на поєднанні загальнонаукових та спеціальних юридичних і педагогічних методів, що дозволило забезпечити об'єктивність та повноту аналізу нормативного регулювання вищої освіти.

Основним інструментом став системно-структурний метод, за допомогою якого нормативно-правові акти були розглянуті як цілісна ієрархічна система – від загальнодержавних законів до

локальних положень окремих закладів вищої освіти. Порівняльно-правовий метод було застосовано для зіставлення норм національного законодавства із принципами Болонського процесу та міжнародними стандартами якості освіти.

Логіко-семантичний метод дозволив уточнити зміст ключових понять, таких як «академічна свобода», «автономія ЗВО» та «освітня траєкторія». Використання методу класифікації допомогло структурувати нормативні документи за рівнями їхньої юридичної сили та сферами впливу на педагогічний процес. Функціональний підхід було використано для аналізу ролі державних органів та громадських інституцій у процесі контролю за дотриманням освітніх стандартів.

Для узагальнення практичного досвіду застосовувався метод теоретичного моделювання, що дозволило сформулювати висновки щодо перспектив розвитку дистанційної освіти та механізмів адаптації університетів до сучасних соціокультурних викликів. Тісний зв'язок теоретичних положень із джерельною базою забезпечив репрезентативність результатів та обґрунтованість запропонованих рекомендацій щодо вдосконалення управління освітньою діяльністю.

Мета розділу – теоретичне обґрунтування та систематизація нормативно-правових засад, що регулюють функціонування системи освіти в Україні, а також аналіз ієрархії законодавчих актів і механізмів забезпечення якості освітнього процесу в умовах європейської інтеграції.

Виклад основного матеріалу. Розвиток та модернізація освітнього простору перебувають у прямій залежності від чинної нормативно-правової бази, яка виступає його фундаментальним регулятором. Оскільки освіта є фундаментом розбудови держави, пріоритетом публічного управління в цій царині стає гарантування високих стандартів навчання у вищій школі, що відповідають актуальним запитам суспільства. Окрім того, як ключовий соціальний інститут, освіта забезпечує баланс між збереженням національно-культурної ідентичності та підтриманням соціальної згуртованості (Линовицька, 2011). У підсумку, якість освітньої системи визначається її спроможністю гармонізувати запити окремої особистості з глобальними інтересами громади та держави.

Ефективність роботи сучасних університетів безпосередньо залежить від комплексу стратегічних чинників. До них належать:

залучення висококваліфікованого професорсько-викладацького складу, оптимізація методичного супроводу та моніторинг освітньої діяльності. Важливу роль відіграють також розвиток наукового потенціалу, модернізація технічної інфраструктури, сприяння міжнародному академічному обміну та високий рівень затребуваності випускників на ринку праці. Правове регулювання цих процесів здійснюється через законодавчу базу, яка визначає фінансові та управлінські засади вищої школи, дозволяючи державі ефективно моделювати суспільні відносини у цій сфері. Отже, гармонізація ресурсного забезпечення та правових норм стає запорукою конкурентоспроможності закладу освіти.

Система нормативно-правових актів України не лише регламентує функціонування закладів вищої освіти незалежно від їхньої форми власності, а й встановлює чіткі обсяги фінансової підтримки галузі як на загальнодержавному рівні, так і для окремих бюджетних установ (Денисенко, 2013). Це дозволяє створити прозорі умови для розвитку академічної автономії та забезпечити стабільність освітнього процесу в довгостроковій перспективі.

Правове поле, в якому функціонують українські заклади вищої освіти, має багаторівневу структуру. Його фундаментом є Конституція України, а також базові законодавчі акти, зокрема закони «Про вищу освіту», «Про освіту» та КЗпП. Важливий сегмент регулювання складають підзаконні акти:

- урядові рішення: постанови та розпорядження Кабінету Міністрів;
- відомчі акти: накази МОН та Міністерства культури та інформаційної політики;
- президентські акти: відповідні укази та розпорядження.

Окрім національного законодавства, діяльність ЗВО регламентується міжнародними договорами й меморандумами. На локальному рівні кожен університет керується власною документацією: Статутом, положеннями про академічну доброчесність, організацію навчання (зокрема дистанційного), а також регламентами щодо самоврядування здобувачів освіти та процедур апеляції.

В контексті аналізу нормативних документів, що регулюють здійснення педагогічного процесу в закладі вищої освіти було виділено основні нормативні акти.

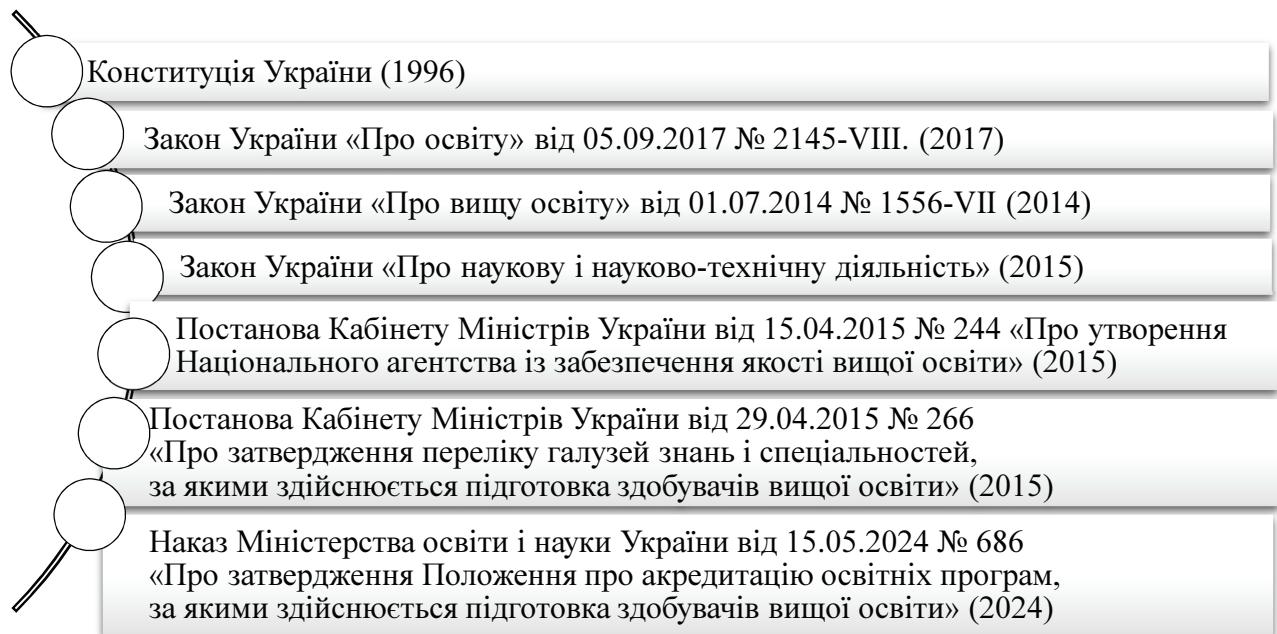

Рис. 1. Основні нормативні акти в сфері регулювання педагогічного процесу

Конституція України виступає фундаментом для регулювання освітньої сфери, спрямованого на забезпечення оптимальної діяльності закладів вищої освіти. Питання права на освіту отримало стислий виклад у статті 53 Конституції, де серед іншого зазначено обов'язковість здобуття загальної середньої освіти для кожного громадянина. Держава гарантує безоплатний доступ до різних форм навчання, як зазначено у третьому та четвертому пунктах цієї статті (Конституція України, 1996).

Закон України «Про освіту» деталізує правове регулювання суспільних відносин у сфері освіти, охоплюючи організаційні, фінансові аспекти її функціонування. Він покликаний задовольнити освітні, професійні, наукові та виховні потреби громадян, суспільства і держави. У преамбулі закону освіта визначається як основа інтелектуального, духовного, фізичного та культурного розвитку особистості, її соціалізації та економічного добробуту. Крім того, освіта розглядається як ключовий фактор розвитку суспільства, що об'єднується спільними цінностями і культурними традиціями (Закон України «Про освіту», 2017). Закон також конкретизує цілі освіти, продовжуючи принципи, закладені Конституцією. Наприклад, у першій частині статті 6 викладено засади державної освітньої політики та базові принципи діяльності освітніх структур. У другій частині наголошується на рівному доступі до освіти для всіх громадян, що є основою для її побудови в Україні.

Напрямок реалізації державної політики стосовно функціонування закладів вищої освіти в Україні базується на освітній реформі, розпочатій у 2014 році з ухвалення нової редакції Закону України «Про вищу освіту». Цей нормативний акт спрямований на поступове впровадження стратегічних заходів, спрямованих на гармонізацію вітчизняної системи вищої освіти із сучасними європейськими стандартами. Важливим орієнтиром стало прийняття Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», яка визначила ключові результати, таких як: щонайменше 75% випускників середніх освітніх закладів повинні опанувати дві іноземні мови, а Україна, як учасник міжнародного дослідження якості освіти PISA, має увійти до перших 50 країн-лідерів.

Вагомим імпульсом для оновлення вітчизняної вищої школи стало підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Цей документ заклав підвалини для системних реформ, спрямованих на адаптацію українських освітніх стандартів до принципів Болонського процесу. Ключові пріоритети включають модернізацію освітніх програм, активізацію міжвузівського партнерства та створення умов для вільної академічної мобільності. Як наслідок, стратегічний курс держави сьогодні фокусується на входженні України до єдиного європейського освітнього простору, що має посилити позиції наших фахівців на міжнародній арені (Ніколаєв & Длугопольський, 2016).

Фундаментальну роль у правовому регулюванні вітчизняної вищої школи відіграє Закон України «Про вищу освіту». Цей акт окреслює стратегічні пріоритети державної діяльності, серед яких особливе місце посідає формування висококваліфікованого людського потенціалу для забезпечення економічного та соціального прогресу країни. Окрім того, держава бере на себе зобов'язання щодо впровадження концепції навчання протягом усього життя, розширення доступу до освітніх послуг для громадян та дотримання принципу деполітизації і світського характеру навчання (окрім спеціалізованих духовних установ).

Серед ключових векторів розвитку виділяється інтеграція вітчизняної вищої школи в загальноєвропейське освітнє середовище, що має відбуватися паралельно зі збереженням самобутніх національних здобутків. Державна стратегія орієнтована на забезпечення кадрами стратегічних галузей економіки, підтримку фундаментальної науки, а також розвиток педагогічного та мистецького потенціалу.

Особлива увага приділяється стимулюванню інноваційної та науково-технічної діяльності університетів через механізми податкових преференцій та пільг. Важливими інструментами модернізації галузі також виступають розбудова державно-приватного партнерства та впровадження прозорих алгоритмів визначення обсягів підготовки фахівців.

Дана ініціатива має на меті реалізацію комплексних кроків, що сприяють гармонізації вітчизняної вищої школи із загальноєвропейськими нормами (Чирва, 2019). Ключовим аспектом є формування уніфікованої моделі підготовки професійних кадрів, яка б цілком узгоджувалася з критеріями Болонської декларації та принципами Міжнародної стандартної класифікації освіти (Бриль, 2016).

За словами А. Кульчицької (2014), процеси європейської інтеграції, що базуються на засадах Болонської угоди, виступають потужним драйвером трансформації освітнього простору України. Паралельно з цим, І. Литвин (2016) зауважує, що профільний закон «Про вищу освіту» формує надійний правовий механізм для реалізації принципу рівних можливостей у навчанні, захисту автономії та академічних свобод, а також інтенсифікації міжнародних обмінів. Крім того, нормативне поле орієнтоване на підготовку професійних кадрів нового покоління, здатних забезпечити технологічний прорив і сприяти повноцінному визнанню українських дипломів за кордоном.

Відповідно до нормативних приписів статті 16 профільного Закону, цілісність та високий рівень вищої освіти в Україні гарантується через функціонування трирівневої архітектури контролю. Першим елементом є внутрішні механізми самоконтролю, які кожен університет розробляє та впроваджує самостійно для моніторингу власних освітніх результатів. Друга ланка – зовнішній контур оцінювання, що забезпечує об'єктивну перевірку діяльності закладу на відповідність державним та міжнародним стандартам. Фінальним складником є аудит діяльності регуляторних органів, зокрема Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО), що відповідає за прозорість та ефективність усієї системи акредитації (Закон України «Про вищу освіту», 2014).

У нормативно-правовій базі освітньої сфери розрізняють дві ключові категорії: «стандарти освітньої діяльності» та «стандарти вищої освіти». Поняття стандартів вищої освіти охоплює комплекс вимог, які визначають зміст освітнього процесу та його результативність для кожного рівня навчання і конкретної спеціальності.

Ці стандарти слугують фундаментом для регулювання системи вищої освіти й формують основу сучасного підходу до розробки змісту освіти та встановлення механізму його реалізації.

О. Безбородько звертає увагу на те, що стандартизація має не обмежувати вищу освіту жорсткими рамками єдиного стандарту, а сприяти різноманітності. Зокрема, необхідно дозволити закладам розвивати різні спеціалізації й напрями підготовки, враховуючи регіональні та культурні особливості. Досягти цього можна за рахунок активного залучення до створення стандартів здобувачів освіти, викладачів та експертів, що сприятиме збереженню унікальності і плюралізму у системі вищої освіти (Безбородько, 2023).

Процедурні аспекти заснування, реформування або припинення діяльності університетів в Україні регламентуються статтею 31 профільного Закону в синергії з урядовими постановами. Ключовими інструментами контролю в цьому процесі виступають акредитація та ліцензування, що гарантують дотримання високих стандартів навчання. З метою адаптації вітчизняної вищої школи до європейських вимог вибудовано розгалужену управлінську вертикаль. Ця система консолідує зусилля центральних органів влади, місцевих громад та профільних інституцій для забезпечення цілісного регулювання освітнього сектору.

Процедури ліцензування та акредитації в системі вищої освіти регламентуються комплексом нормативно-правових актів, ключове місце серед яких посідають урядові постанови та відомчі накази. Зокрема, базові засади акредитації вишів та спеціальностей закладені у Постанові КМУ № 978 (2001). Вимоги до провадження освітньої діяльності та актуальний перелік галузей знань і спеціальностей регулюються Постановами КМУ № 1187 та № 266 (2015) відповідно. Окрім урядових рішень, галузь керується наказами профільного міністерства, зокрема, Наказом МОН № 689 (2012), що встановлює державні вимоги до акредитації; Наказом МОН № 1377 (2011), який вносить корективи у нормативи надання освітніх послуг.

Ці нормативні акти створюють єдиний інституційний фундамент для функціонування системи вищої освіти в Україні, забезпечуючи її відповідність як національним, так і міжнародним стандартам.

Закон України «Про вищу освіту» (2014) у статті 32 визначає рівноправність закладів як ключову умову їхньої автономії. Важливим аспектом цього є право на здійснення господарської та

фінансової діяльності. Відповідно до законодавства та внутрішніх установчих документів (статутів), кожен заклад має повноваження самостійно організовувати свої робочі процеси, що є виявом реального академічного та адміністративного самоврядування.

Однак у Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки зазначено наявність обмежень щодо фінансової автономії установ цієї сфери. Крім того, вказується на проблеми, пов'язані з неефективним управлінням фінансовими ресурсами та їхнім використанням. Особливу увагу приділено необхідності залучення позабюджетних приватних інвестицій для вирішення нагальних потреб закладів вищої освіти. Йдеться, зокрема, про реалізацію результатів наукових досліджень, впровадження інноваційних технологій, перепідготовку й підвищення кваліфікації науково-педагогічного персоналу, а також модернізацію матеріально-технічної бази. Ці питання потребують швидкого розв'язання та чіткого нормативно-правового врегулювання для забезпечення їх ефективного впровадження на сучасному етапі.

Роль провідного органу виконавчої влади у сфері науково-освітньої діяльності покладена на Міністерство освіти і науки України. До його компетенції входить регулювання та моніторинг низки критично важливих напрямів, зокрема: організація вступних іспитів до університетів, сертифікація рівня володіння державною мовою, а також адміністрування навчання іноземців (зокрема через систему квотування). Важливе місце в діяльності МОН посідає соціальна підтримка внутрішньо переміщених осіб, супровід пільгових категорій вступників та нагляд за якістю реалізації дистанційних освітніх технологій.

Аналізуючи повноваження Міністерства в ширшому контексті, варто акцентувати на його ключовій місії – розробці та впровадженні стратегічного курсу держави у науково-освітній, інноваційній та технічній сферах, а також у галузі передачі технологій. Міністерство наділене функціями державного нагляду за діяльністю всіх суб'єктів освітнього ринку, включно з установами, підприємствами та організаціями. Цей контроль поширюється на всі інституції, що надають освітні послуги, незалежно від їхнього відомчого підпорядкування чи типу власності.

Вагомий внесок у реалізацію державної стратегії щодо вищої школи роблять органи місцевого самоврядування. Їхня компетенція охоплює впровадження загальнодержавних освітніх програм на місцях та моніторинг регіональних потреб у кадрах. Зібрані дані передаються до центральних відомств і слугують

підґрунтям для прийняття стратегічних рішень, зокрема щодо коригування обсягів держзамовлення. Окрім адміністративних функцій, місцева влада опікується соціальним захистом учасників освітнього процесу та сприяє кар'єрному старту випускників. При цьому питання державного нагляду в цій царині залишається дискусійним: попри його важливість для стабільного управління, посилення контролю часто дисонує з глобальними тенденціями лібералізації освіти (Кузьмін, 2017).

У сучасних умовах особливу роль відіграє дистанційне навчання, зокрема специфіка взаємодії між «віртуальним» викладачем і «віртуальним» здобувачем освіти. У зв'язку з цим до організації освітнього процесу та розподілу освітнього навантаження висуваються чіткі вимоги, встановлені нормативно-правовими документами. Запровадження часткових змін у освітній процес без комплексного підходу є небажаним, оскільки це може уповільнити розвиток системи освіти. Основні аспекти успішної реалізації дистанційного навчання у закладах вищої освіти включають оптимізацію змісту освітніх дисциплін, впровадження ефективних освітніх технологій та створення дійової системи контролю (Чирва, 2019).

Внутрішньо інституційні документи відіграють роль сполучної ланки між державними стандартами та практичною діяльністю закладу вищої освіти. Вони створюють автономне правове середовище, обмежене стінами конкретного вишу.

Функціональне наповнення внутрішньої документації можна розділити на два магістральні напрями:

- освітньо-методичний напрям: включає положення про організацію навчання, графіки освітнього процесу, вимоги до структури індивідуальних планів здобувачів освіти, а також регламенти атестації та розклади занять;

- організаційно-управлінський напрям: охоплює питання внутрішнього діловодства, функціонування кафедр і наукових центрів, облік навантаження викладачів та ведення документації щодо контингенту здобувачів освіти.

Така розгалужена система локальних актів забезпечує стабільність та впорядкованість усіх процесів всередині закладу.

Процедурний аспект розробки локальних актів університетів передбачає їхнє затвердження внутрішніми управлінськими структурами: Вченою радою, ректором або іншими колегіальними органами, повноваження яких закріплені в статуті. Ключовою вимогою до таких документів є їхня повна відповідність нормам

профільного законодавства, зокрема законам «Про освіту» та «Про вищу освіту». Саме через ці внутрішні регламенти втілюється інституційна автономія: виш самостійно формує правила реалізації академічних свобод, встановлює порядок участі самоврядування в управлінні, а також визначає умови впровадження новітніх освітніх моделей (дистанційної, змішаної) та критерії оцінки роботи викладачів.

Типова архітектура внутрішніх положень університету має чітко виражену юридичну спрямованість. Вона охоплює вступну частину, окреслення об'єкта регулювання, понятійний апарат, а також функціональні повноваження органів управління. Детально прописуються права й зобов'язання сторін, алгоритми виконання процедур, механізми нагляду та заходи відповідальності. Обов'язковими елементами є норми щодо набрання документом чинності та правил його корегування. Така уніфікація структури гарантує цілісність локального правового поля, дозволяючи здобувачам освіти, науково-педагогічному складу та адміністрації чітко усвідомлювати правові межі своєї діяльності.

Отже, локальна нормативна база університетів виступає специфічним елементом правової архітектури освітнього процесу. Вона не лише трансформує загальнодержавні законодавчі вимоги у чіткі організаційно-методичні алгоритми, а й стає інструментом вираження унікальної управлінської та академічної ідентичності закладу. Через внутрішні акти виш адаптує свою освітню політику до власного профілю, рівнів підготовки та актуальних запитів ринку праці, відображаючи при цьому інституційні особливості та традиції навчання.

Особливої актуальності така адаптація набуває при регламентації специфічних форм освітньої взаємодії, ключове місце серед яких сьогодні посідає дистанційне навчання. Воно є формою здобуття освіти, що базується на цілеспрямованій та контрольованій самостійній роботі учня з використанням спеціальних засобів навчання під керівництвом викладача. Дистанційне навчання являє собою інтерактивний і асинхронний процес взаємодії між учасниками освітнього процесу та освітніми засобами, при цьому відсутня залежність від їхнього фізичного розташування. Освітній процес реалізується в межах специфічної педагогічної системи, яка включає такі підсистеми, як цілі, зміст, методи, засоби, організаційні форми навчання тощо (Жалдак, 2021; Франчук, 2021).

Освітня система, побудована на основі дистанційних технологій навчання, є результатом об'єктивного процесу інформа-

тизації сучасного суспільства й великою мірою відповідає фундаментальним принципам інтеграції, гуманізації та самодостатності, виокремлюючись як одна з перспективних форм отримання освіти. Дистанційне освітнє середовище визначається можливістю забезпечення освітніх послуг учасникам освітнього процесу без необхідності змінювати місце проживання чи тимчасового перебування. Основними характеристиками дистанційної освітньої системи є підвищена гнучкість у виборі освітніх курсів, значна частка самостійного навчання, багатоформатність навчально-методичного супроводу, усвідомлена мотивація здобувачів освіти, а також інтерактивна комунікація між учасниками освітнього процесу.

Функціонування дистанційного навчання в Україні регламентується розгалуженою мережею стратегічних та нормативних актів. Фундаментальні засади цієї сфери закладені в Національній доктрині та державній стратегії розвитку освіти, Концепції дистанційного навчання та програмі інформатизації галузі. Провідна роль у регулюванні належить Положенню про дистанційне навчання, оновленому Міністерством освіти і науки у 2024 році. Цей документ визначає стандарти проектування, використання та сертифікації відповідних освітніх платформ, а також встановлює правила впровадження дистанційних технологій у вищій школі та системі підвищення кваліфікації.

Крім того, нормативне поле охоплює:

- уніфіковані вимоги: до змісту навчальних програм і планів згідно з державними стандартами;
- ресурсне забезпечення: чіткі приписи щодо технічної бази, програмного інструментарію та фінансового супроводу дистанційних курсів.

На інституційному рівні функціонування системи дистанційної освіти регулюється статутом конкретного закладу освіти, концепцією розвитку дистанційного формату навчання університету та локальним Положенням про дистанційне навчання. Крім того, основу регулятивної бази складають адаптовані під дистанційний формат освітні плани й робочі програми дисциплін, внутрішні нормативні акти щодо академічних прав та обов'язків здобувачів освіти, а також порядок проведення онлайн занять, консультацій, вебінарів, підсумкових контролів і захисту кваліфікаційних робіт.

У межах Закону України «Про освіту» система освіти описується як комплекс компонентів, включно з рівнями та ступенями освіти, кваліфікаціями, освітніми програмами, стандартами, умовами ліцензування, а також закладами освіти та іншими

учасниками освітнього процесу. Також до системи входять органи управління в галузі освіти та нормативні документи, що регулюють їхні взаємини. На рівні окремого освітнього закладу реалізація освітньої програми передбачає унікальну педагогічну взаємодію між учасниками процесу, де застосовуються усі доступні ресурси на основі чинних стандартів.

Рис. 2. Елемент системи освіти / освітнього процесу
(Кульчицька, 2014; Безбородько, 2023)

На законодавчому рівні освітній процес трактується як цілісна система науково-методичних та педагогічних заходів, спрямованих на розвиток особистості через формування і використання її компетентностей. Для викладачів цей процес реалізується через освітню діяльність, яка включає як формальну, так і неформальну освіту згідно з чинними програмами, що забезпечує очікувані результати для здобувачів освіти. Таким чином, нормативне визначення підкреслює активну роль викладача у створенні умов для професійного становлення студента.

Фундаментальним принципом організації сучасного навчання є студентоцентрикований підхід, що докорінно змінює традиційну ієрархію взаємодії. Це передбачає заохочення здобувачів освіти бути активними учасниками освітнього процесу, створення освітнього середовища, яке відповідає їхнім потребам і інтересам, і включає можливість побудови індивідуальної траєкторії освіти. Важливою є також побудова відносин на основі взаємної поваги та

партнерства між усіма, хто залучений у освітній процес. У підсумку, такий підхід дозволяє трансформувати освітній простір у майданчик для рівноправного діалогу та спільної творчості. В контексті зазначеного нами було виокремлено права учасників педагогічного процесу та їх правова основа (табл. 1).

Таблиця 1

Права учасників педагогічного процесу та їх правова основа

Учасник педагогічного процесу	Основне право / аспект	Відповідна правова засада (конденсовано)
Здобувачі освіти	Право на формування та реалізацію індивідуальної освітньої траєкторії.	Закон України «Про освіту», ст. 10, 22, 23 – персоналізований шлях, вибір форм, методів, темпу навчання.
Здобувачі освіти	Право на академічну мобільність і вибір програм, дисциплін, рівнів складності.	Закон України «Про освіту» – автономія та свобода вибору в межах стандартів.
Педагогічні працівники	Право на академічну свободу (вільний вибір тем досліджень, методів викладання, професійного розвитку).	Закон України «Про освіту» та «Про вищу освіту» – академічна свобода, незалежність у науково-педагогічній діяльності.
Педагогічні працівники	Право на професійну діяльність в Україні та за кордоном, включаючи стажування та наукові поїздки.	Закон України «Про вищу освіту» – забезпечення міжнародної академічної мобільності.
Заклад вищої освіти	Право на автономію в організації освітньої, наукової, фінансової та кадрової діяльності.	Закон України «Про вищу освіту» – автономія закладів як фундаментальний принцип.
Заклад вищої освіти	Зобов'язання забезпечувати безпечне освітнє середовище.	Закон України «Про освіту» – вимоги щодо безпеки, захисту від насильства, дискримінації, кібербулінгу, порушення санітарних та інших норм.

Реалізація суб'єктності сучасного студента безпосередньо пов'язана з можливістю формування індивідуальної освітньої траєкторії, що, згідно із Законом України «Про освіту», є персоналізованим шляхом розвитку й реалізації особистісного потенціалу. Ця траєкторія враховує здібності, інтереси, потреби, мотивацію, можливості та досвід здобувача освіти. Вона будується

на принципах вибору самим здобувачем форм, методів і темпу освітнього процесу, суб'єктів освітньої діяльності, запропонованих ними програм, дисциплін із різними рівнями складності, а також технологій і засобів навчання (Закон України «Про освіту», 2017). Таким чином, персоналізація навчання стає дієвим інструментом розкриття унікальних здібностей кожного вихованця.

Практичне втілення права на власну траєкторію навчання відбувається через розроблення індивідуального освітнього плану. Цей документ визначає форму та послідовність вивчення освітніх компонентів обраної програми. Водночас заклади освіти зобов'язані мобілізувати свої ресурси для створення кожному здобувачеві сприятливих умов, які забезпечать можливість реалізації такого підходу, враховуючи різноманітні об'єктивні чинники. На практиці це відображається у формуванні безпечного освітнього середовища. У підсумку, такий підхід гарантує адаптивність освітньої системи до індивідуальних запитів особистості.

Що стосується педагогічних працівників, то їхня суб'єктність проявляється у праві на безперервне навчання, викладання, стажування чи проведення наукових розвідок як в Україні, так і за її межами. Закон України «Про вищу освіту» окремо наголошує на значенні академічної свободи. Це явище характеризується як автономія та самостійність учасників освітнього процесу у виконанні педагогічних, наукових і творчих завдань. Академічна свобода базується на принципах відкритості мислення, свободи слова й творчого самовираження, поширення знань і інформації, а також здійснення наукових досліджень із подальшим застосуванням отриманих результатів. Усе це відбувається з дотриманням встановлених законодавчих обмежень (Закон України «Про вищу освіту», 2014). Отже, академічна автономія виступає засадничою умовою для вільного інтелектуального пошуку та професійного зростання викладача.

Результати освітнього процесу характеризуються такими аспектами, як здобуті знання, вміння, навички, способи мислення, сформовані погляди, цінності та інші особистісні якості. Одним із найбільш розповсюджених підходів до оцінки цих результатів є аналіз опанованих здобувачем загальних і спеціальних компетентностей. Компетентність у цьому контексті трактується як здатність особи ефективно соціалізуватися, навчатися та здійснювати професійну діяльність. Ця здатність формується на основі інтеграції різних компонентів, таких як знання, практичні

навички, когнітивні процеси, ціннісно-сміслові орієнтири та індивідуальні характеристики особистості (Закон України «Про вищу освіту», 2014).

По завершенні навчання за визначеною освітньою програмою здобувачу освіти присвоюється відповідна кваліфікація. Кваліфікація визначається як стандартизована та офіційно визнана сукупність компетентностей (результатів навчання), підтверджена відповідним документом, виданим уповноваженим суб'єктом (Закон України «Про освіту», 2017). Відповідно до положень Закону України «Про вищу освіту» (2014), кваліфікація розглядається як офіційне підтвердження того, що уповноважена інституція встановила відповідність здобутих особою компетентностей стандартам вищої освіти. Факт присвоєння кваліфікації засвідчується документом про вищу освіту.

Порядок підтвердження фахового рівня та здобуття відповідної кваліфікації чітко регламентується чинними освітніми стандартами. Вона звичайно реалізується через складання кваліфікаційного іспиту та/або захист кваліфікаційної роботи. Рішення про присвоєння здобувачеві відповідної кваліфікації ухвалюється членами кваліфікаційної комісії за результатами зазначених етапів атестації. Таким чином, підсумкова атестація виступає офіційним інструментом верифікації готовності випускника до професійної діяльності.

Слід підкреслити, що присвоєна кваліфікація є базовим чинником, який визначає подальші кар'єрні можливості випускника, зокрема щодо обіймання посад, передбачених Державним класифікатором професій України (ДК 003:2010). Кваліфікаційний рівень випускника відображає його здатність виконувати завдання, пов'язані зі спеціалізованими видами діяльності, а також брати на себе професійні обов'язки у відповідних галузях. У підсумку, саме цей статус відкриває доступ до конкретних сегментів ринку праці та професійного зростання.

Сучасне українське законодавство закріплює за суб'єктами освітнього процесу право на автономію, що є засадничим принципом функціонування вищої школи. Практичне втілення цього права полягає в наділенні ЗВО повноваженнями щодо самостійного регулювання внутрішніх процесів. Таким чином, заклади отримують право на власний розсуд приймати стратегічні та оперативні рішення, за умови, що вони відповідають вимогам законодавства та встановленим нормативно-правовим актам. Це

дозволяє університетам гнучко адаптуватися до мінливих суспільних і наукових викликів.

Феномен академічної автономії трактується у правовій площині як конституційне право на самоврядування, що передбачає високий ступінь відповідальності та незалежності у вирішенні питань, пов'язаних з академічною (освітньою), організаційною, фінансовою та кадровою діяльністю. Зазначені аспекти регламентуються законодавчими актами та діють у визначених нормативних рамках, згідно із Законом України «Про освіту» (2017). Отже, право на самостійне управління є невід'ємною частиною демократизації освітньої системи та підвищення її ефективності.

Закон України «Про вищу освіту» формулює автономію закладів вищої освіти як їхню здатність до незалежного прийняття рішень у таких сферах, як розвиток академічних свобод, організація освітньої діяльності, проведення наукових досліджень, управління внутрішніми процесами, економічна діяльність та кадрова політика. Усі ці аспекти реалізуються в межах правового поля, окресленого цим законом (Закон України «Про вищу освіту», 2014).

Автономія закладів вищої освіти, закріплена Законом України «Про вищу освіту», є фундаментальним принципом, який не може бути обмежений іншими законами чи нормативно-правовими актами. Ця норма гарантує свободу в управлінні та організації освітнього процесу в рамках закладу освіти.

На практиці багато питань, що забезпечують ефективне функціонування закладу, потребують ухвалення колегіальних рішень безпосередньо в освітньому закладі. Такий підхід дозволяє регулювати різноманітні аспекти педагогічного процесу. До сфери таких рішень належать питання, які є ключовими для організації навчання: формування структури та змісту освітньо-професійних програм, визначення індивідуального плану роботи викладачів, створення персональних освітніх планів для здобувачів освіти, встановлення норм часу для різних видів освітньої, наукової, методичної й організаційної діяльності викладачів. Важливим елементом цієї роботи є також розроблення нормативних документів, що регулюють взаємодію між учасниками педагогічного процесу та підтримують реалізацію права на академічну свободу (Педагогіка вищої школи, 2024: 53).

Фундаментальний принцип академічної свободи виступає запорукою незалежності всіх суб'єктів освітнього процесу в їхній науковій, викладацькій та інноваційній діяльності. Відповідно до Закону України «Про освіту» (2017), цей принцип базується на засадах вільного вираження поглядів, творчості та безперешкодного обміну знаннями. Академічна свобода передбачає право на публікацію результатів досліджень та розповсюдження інформації, що обмежується виключно чинними правовими нормами та законодавчими актами. У такий спосіб створюються умови для безперешкодного інтелектуального пошуку та оприлюднення наукових здобутків.

Завдяки такій свободі педагогічні та науково-педагогічні працівники отримують реальну можливість для безперервного професійного розвитку, обираючи тематику досліджень та впроваджуючи новаторські підходи у свою діяльність. Це стосується питань розробки методичного забезпечення освітніх дисциплін, вибору форм та методів викладання, які відповідають установленим вимогам щодо організації освітнього процесу. Кожен педагогічний працівник має право вдосконалювати свою кваліфікацію у зручний для нього спосіб із можливістю вибору форми та строків проходження навчання: із відривом від основної роботи чи без нього, очно, дистанційно або заочно, як у межах України, так і за кордоном. Що ж до здобувачів освіти, то для них академічна свобода стає правовим підґрунтям для розбудови персоналізованої освітньої траєкторії в межах чинного законодавчого поля. Таким чином, академічна автономія сприяє гармонізації інтересів викладача та студента у сучасному університетському середовищі.

Концепція безпечного середовища в освітній установі охоплює кілька ключових рівнів захисту:

- техногенна та санітарна безпека: дотримання архітектурних норм, правил пожежної безпеки, стандартів якості харчування та гігієни;

- інформаційна та кібербезпека: захист баз даних, персональних відомостей та запобігання шкідливому впливу в мережі;

- соціально-психологічний захист: недопущення фізичного насильства, цькування (булінгу), приниження гідності чи поширення наклепів;

- правовий контроль: заборона пропаганди, агітації та розповсюдження наркотичних або алкогольних засобів на території закладу.

Такий підхід дозволяє мінімізувати ризики виникнення ситуацій, що можуть зашкодити здоров'ю чи репутації учнів і викладачів (Закон України «Про освіту», 2017).

Управління та забезпечення безпечного освітнього середовища належить до компетенції кожного закладу вищої освіти. Для цього розробляються і затверджуються внутрішні нормативні документи, що передбачають процедури реалізації права на академічну мобільність учасників освітнього процесу, організацію діяльності структурних підрозділів, встановлення основних форм роботи педагогічних та науково-педагогічних працівників і способів ведення обліку їхньої діяльності. Такі документи також визначають ключові аспекти організації освітнього процесу: структуру освітнього плану, зміст силабусів окремих освітніх компонентів, обсяг тижневого й річного освітнього навантаження здобувачів освіти, розклад занять і форми контролю.

Відповідно до законодавства, кожен заклад вищої освіти зобов'язаний забезпечувати безпеку освітнього середовища шляхом упровадження внутрішніх положень. Ці положення регулюють конфліктні ситуації будь-якого характеру та визначають чіткі алгоритми дій для учасників освітнього процесу у випадку виникнення суперечностей чи складних ситуацій.

Висновки. Проведене дослідження засвідчує, що нормативно-правове регулювання педагогічного процесу в закладах вищої освіти України є складною багаторівневою системою, яка поєднує загальнодержавне законодавство та інституційну автономію університетів. Основним напрямком розвитку галузі виступає гармонізація національних стандартів із принципами Болонського процесу, що сприяє інтеграції України до європейського освітнього простору. Встановлено, що успішність освітньої діяльності залежить від балансу між державним контролем і академічною свободою, а механізми внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості освіти відіграють у цьому процесі ключову роль. Аналіз нормативної бази також виокремив пріоритети цифровізації, індивідуалізації освітніх траєкторій та створення безпечного освітнього середовища для всіх учасників.

Діяльність українських університетів ґрунтується на розгалуженій системі нормативних актів, що регулюють усі етапи освітнього процесу. Фундаментом цього правового поля є Конституція України, яка декларує право кожного громадянина на навчання, та базовий Закон «Про освіту». Саме цей закон визначає засади

взаємодії між усіма суб'єктами освітньої діяльності, а також фіксує принципи інституційної автономії та академічних свобод.

Більш детальна регламентація професійної підготовки здійснюється через Закон «Про вищу освіту» та низку підзаконних актів, що пройшли державну реєстрацію. Водночас локальні нормативи, які впорядковують внутрішнє життя закладу, розробляються та ухвалюються з чітким дотриманням законодавчо встановлених меж самоврядування.

Підсумовуючи, варто зазначити, що подальше вдосконалення законодавства має орієнтуватися на розширення автономії закладів вищої освіти, зміцнення принципів академічної доброчесності та стимулювання міжнародної мобільності. Це стане важливим кроком до створення конкурентоздатного кадрового потенціалу держави.

Список використаних джерел

1. Педагогіка вищої школи. Основи наукових досліджень: навч. посіб. / за ред. В. Е. Луначека, Н. О. Ткачової. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2024. 344 с. URL: <https://ekhnuir.karazin.ua/handle/123456789/19031> (дата звернення: 01.04.2026).

2. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII : станом на 11 берез. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 01.04.2026).

3. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII : станом на 1 січ. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 01.04.2026).

4. Конституція України: від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 01.04.2026).

5. Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття»): Постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.1993 № 896 : станом на 29 трав. 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-п#Text> (дата звернення: 01.04.2026).

6. Про Національну доктрину розвитку освіти: Указ Президента України від 17.04.2002 № 347/2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text> (дата звернення: 01.04.2026).

7. Денисенко М. П., Бреус С. В. Вища освіта в Україні: проблеми та перспективи. *Вчені записки університету «КРОК». Серія: Економіка*. 2013. Вип. 33. С. 17–24. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzuk_2013_33_5 (дата звернення: 01.04.2026).

8. Ніколаєв Є., Длугопольський О. Реформа вищої освіти України: реалізація профільного закону в 2014–2016 рр. Київ, 2016. 24 с. URL: <https://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2024/07/he-shadow-report-final.pdf> (дата звернення: 01.04.2026).

9. Кузьмін О. Є., Яструбський М. Я. Державне регулювання діяльності ВНЗ, його значення у забезпеченні поступального розвитку вищої освіти. *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. 2017. № 1. С. 64–69. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ejoru_2017_1_13 (дата звернення: 01.04.2026).

10. Чирва Г. М. Нормативно-правове регулювання діяльності закладів вищої освіти в Україні. *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. 2019. № 2 (66). С. 133–139. URL: https://pa.stateandregions.zr.ua/archive/2_2019/2_2019.pdf#page=133 (дата звернення: 01.04.2026).

11. Линовицька О.В. Освіта як чинник соціокультурного розвитку особистості. *Вища освіта України*. 2011. № 2. С. 20–24. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vou_2011_2_6 (дата звернення: 01.04.2026)

12. Бриль Ю. О. Документознавча освіта в контексті реформування вищої освіти України. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2016. № 3. С. 70–79. URL: https://nakkim.edu.ua/images/Instytutu/nauka/vydannia/bibliotek_dok_inform/BDI_3_16_compressed.pdf (дата звернення: 01.04.2026).

13. Кульчицька А. В. Якість освіти та її оцінка в контексті європейської та міжнародної інтеграції. *Dspace.uzhnu.edu.ua*. 2014. С. 139–144. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/9896/1/23.pdf> (дата звернення: 01.04.2026).

14. Литвин І. І. Нормативно-правові акти, що регулюють адміністративні правовідносини у сфері надання освітніх послуг. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2016. Вип. 1. С. 156–159. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pjuv_2016_1_35 (дата звернення: 01.04.2026).

15. Безбородько О. П. Стандартизація вищої освіти та демократичні цінності. *Демократичні цінності в освіті: виклики та можливості в епоху пост-правди* : матеріали доповідей та виступів учасників Міжуніверситетського круглого столу (Київ, 10 квітня 2023 р.). / УДУ імені М. П. Драгоманова. Київ, 2023. С. 25. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/39706/Demokratychni%20tsinnosti%20v%20osviti.pdf> (дата звернення: 01.04.2026).

16. Жалдак М. І., Франчук В. М. Використання хмарних технологій у процесі навчання основ теорії ймовірностей у закладах загальної середньої освіти. *Комп'ютер в школі та сім'ї*. 2020. № 2. С. 3–13. URL: https://vlapinsky.at.ua/CSF_2020/CSF_02_20_00_RGB.pdf (дата звернення: 01.04.2026).

17. Про затвердження Положення про дистанційне навчання: Наказ МОН України від 25.04.2013 № 466 : станом на 23 квіт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text> (дата звернення: 01.04.2026).

18. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 № 848-VIII : станом на 30 берез. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> (дата звернення: 03.04.2026).

References

1. Luniachek, V. E., & Tkachova, N. O. (Eds.). (2024). *Pedagoghika vyshhoji shkoly. Osnovy naukovykh doslidzhenj* [Higher school pedagogy. Fundamentals of scientific research]: navchalnyj posibnyk. [Tutorial]. Kharkiv: KhNU imeni V. N. Karazina [in Ukrainian].
2. Pro vyshhu osvitu [On Higher Education]: Zakon Ukrainy vid 01.07.2014 № 1556-VII [in Ukrainian].
3. Pro osvitu [On Education]: Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 № 2145-VIII [in Ukrainian].
4. Konstytucija Ukrainy [Constitution of Ukraine]: vid 28.06.1996 № 254k/96-VR [in Ukrainian].
5. Pro Derzhavnu nacionaljnu prohramu «Osvita» («Ukraina XXI stolittja») [On the State National Program «Education» («Ukraine of the XXI Century»)]: Postanova Kab. Ministriv Ukrainy vid 03.11.1993 № 896 [in Ukrainian].
6. Pro Nacionaljnu doktrynu rozvytku osvity [On the National Doctrine of Education Development]: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 17.04.2002 № 347/2002 [in Ukrainian].
7. Denysenko, M. P., & Breus, S.V. (2013). Vyshha osvita v Ukraini: problemy ta perspektyvy [Higher education in Ukraine: problems and prospects]. *Vcheni zapysky universytetu «KROK». Serija: Ekonomika* [Scientific Notes of the «KROK» University. Series: Economics], (33), 17–24 [in Ukrainian].
8. Nikolaiiev, Ye., & Dluhopoljskyj, O. (2016). Reforma vyshhoji osvity Ukrainy: realizacija profilnogho zakonu v 2014–2016 rr. [Reform of higher education of Ukraine: implementation of the profile law in 2014–2016]. Kyiv [in Ukrainian].
9. Kuzjmin, O. Ye., & Jastrubskyj, M. Ja. (2017). Derzhavne reghuljuvannja dijalnosti VNZ, jogho znachennja u zabezpechenni postupalnogho rozvytku vyshhoji osvity [State regulation of the activities of higher education institutions, its importance in ensuring the progressive development of higher education]. *Ekonomichnyj zhurnal Odesjkogho politekhnichnogho universytetu* [Economic Journal of Odessa Polytechnic University], (1), 64–69 [in Ukrainian].
10. Chirva, H. M. (2019). Normatyvno-pravove reghuljuvannja dijalnosti zakladiv vyshhoji osvity v Ukraini [Regulatory and legal regulation of the activities of higher education institutions in Ukraine]. *Derzhava ta rehiony. Serija: derzhavne upravlinnja* [State and Regions. Series: Public Administration], 2(66), 133–139 [in Ukrainian].
11. Lynovycka, O. V. (2011). Osvita jak chynnyk sociokuljturnogho rozvytku osobystosti [Education as a factor of socio-cultural development of the personality]. *Vyshha osvita Ukrainy* [Higher Education of Ukraine], (2), 20–24 [in Ukrainian].

12. Brylj, Ju. O. (2016). Dokumentoznavcha osvita v konteksti reformuvannja vyshhoji osvity Ukrajinny [Document science education in the context of reforming higher education in Ukraine]. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informologhija* [Library Science. Document Science. Informology], (3), 70–79 [in Ukrainian].

13. Kuljchycka, A. V. (2014). Jakistj osvity ta jiji ocinka v konteksti jevropejskoji ta mizhnarodnoji integraciji [Quality of education and its evaluation in the context of European and international integration]. *Dspace.uzhnu.edu.ua* [in Ukrainian].

14. Lytvyn, I. I. (2016). Normatyvno-pravovi akty, shho rehuljujuti administratyvni pravovidnosyny u sferi nadannja osvitnikh poslugh [Regulatory acts regulating administrative legal relations in the sphere of providing educational services]. *Prykarpatskij jurydychnyj visnyk* [Subcarpathian Juridical Herald], (1), 156–159 [in Ukrainian].

15. Bezborodjko, O. P. (2023). Standartyzacija vyshhoji osvity ta demokratychni cinnosti [Standardization of higher education and democratic values]. *Demokratychni cinnosti v osviti: vyklyky ta mozhlyvosti v epokhu post-pravdy* [Democratic values in education: challenges and opportunities in the post-truth era]. Kyiv: UDU imeni M.P. Drahomanova [in Ukrainian].

16. Zhaldak, M.I., & Franchuk, V.M. (2020). Vykorystannja khmarnykh tekhnologhij u procesi navchannja osnov teoriji jmovirnostej u zakladakh zagaljnoji serednjoji osvity [Use of cloud technologies in the process of learning the basics of probability theory in institutions of general secondary education]. *Komp'juter v shkoli ta sim'ji* [Computer in School and Family], (2), 3–13 [in Ukrainian].

17. Pro zatverdzhennja Polozhennja pro dystancijne navchannja [On approval of the Regulations on distance learning]: Nakaz MON Ukrajinny vid 25.04.2013 № 466 [in Ukrainian].

18. Pro naukovu i naukovo-tekhnicnu dijalnist [On Scientific and Scientific-Technical Activity]: Zakon Ukrainy vid 26.11.2015 № 848-VIII [in Ukrainian].

.....

Максим ІМЕРІДЗЕ Maksym IMERIDZE

ORCID 0000-0002-1249-5018
Кандидат педагогічних наук,
Приватний вищий навчальний заклад
«Медико-Природничий університет»
(Миколаїв, Україна)
E-mail: Max.imeridze@gmail.com

ORCID 0000-0002-1249-5018
PhD of pedagogical sciences,
Private higher educational institution
«Medical and Natural University»
(Mykolaiv, Ukraine)
E-mail: Max.imeridze@gmail.com

Олена ЄФРЕМОВА Olena YEFREMOVA

ORCID 0000-0002-2085-9088
Кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права,
філософії та політології
Національного університету
«Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка
(Чернігів, Україна)
E-mail: Yefremova111999@gmail.com

ORCID 0000-0002-2085-9088
PhD of Law, Associate Professor
of the Department of Law,
Philosophy and Political Science
T.H. Shevchenko
National University
«Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine)
E-mail: Yefremova111999@gmail.com

Олександра ГРИЩЕНКО Alexandra HRYSHCHENKO

ORCID 0000-0002-3725-8094
Кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри права,
філософії та політології
Національного університету
«Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка
(Чернігів, Україна)
E-mail: pravo3000@bigmir.net

ORCID 0000-0002-3725-8094
PhD of Law, Senior Lecturer
of the Department of Law,
Philosophy and Political Science
T.H. Shevchenko
National University
«Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine)
E-mail: pravo3000@bigmir.net

Ірина БУЖИНА Irina BUZHINA

ORCID 0000-0002-7455-2794
Доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри
психології та педагогіки,
Одеський державний університет
внутрішніх справ
(Одеса, Україна)
E-mail: bugina.irina@gmail.com

ORCID 0000-0002-7455-2794
Doctor of Pedagogical Sciences,
Professor, Professor
of the Department of Psychology and
Pedagogy, Odessa State
University of Internal Affairs
(Odesa, Ukraine)
E-mail: bugina.irina@gmail.com

Світлана ГРИЩЕНКО Svitlana HRYSHCHENKO

ORCID 0000-0002-7981-3578
Доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної роботи
та освітніх і педагогічних наук,
Національний університет
«Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка,
(Чернігів, Україна)
E-mail: intensiv3000@meta.ua

ORCID 0000-0002-7981-3578
Doctor of Pedagogical Sciences,
Professor, Professor of the Department
of Social Work and
Educational and Pedagogical Sciences,
T. H. Shevchenko National University
«Chernihiv Colehium»,
(Chernihiv, Ukraine)
E-mail: intensiv3000@meta.ua